

Etendus ilma

V A B

hinnaalan

Vahel tundub nii, et sõnalavastusega võrreldes esitatakse operetile väiksemaid nõudeid. Eriti tekstilise külje, lavakujude ereduse ja elulisuse osas. Kes küll teab, miks see nii on? Kui sõnalavastuses tõetruud ja usutavad tegelased puuduvad, siis öeldakse kohe, et tükk on halb. Opereti puhul peaks ju samuti nii olema. Kuid üsna tihti pole. Ollakse rahul, kui ta hooga läheb, kui seal omajagu nalja ja ilusat armastust on. Laulu ja tantsu muidugi ka — võimalikult rohkesti. Juhtub, et viimane n. ö. petabki ära. Kui operetilt tema muusikaline rüü ära võtta, võib sisuline tuum tihtipeale üsna kõhetuks jääda, Zanni spetsiifika, öeldakse. Omajagu tõi ta ju on. Aga ikkagi kahju, kui puudusi arenguloo-gikas ja sisukuses muusikaga varjata tuleb. Mis parata! Opereti jaoks näidendeid ega komöö-diaid spetsiaalselt ei kirjutata. Tehakse lihtsalt libretto. Ja küllap on vist nimes viga, et nad tihti skemaatiliseks ja pinnapealseks kipuvad jääma!

Säärased tõrksad mõtted ei tulekski vahest pähe, kui poleks ka selles žanris erandeid, mis

tõestavad, et saab hoopis paremini. Üks säärane meeldiv näide tuligi aastavahetusel «Estonia» teatri lavale. Selleks on Fr. Loewe musical «Minu veetlev leedi». (Esietendus 1956. a. New Yorgis). Siin on nii mõndagi teistmoodi, kui me tavaliselt operetilaval oleme harjunud nägema. Ja see «teistmoodi» mõjub väga värskestl.

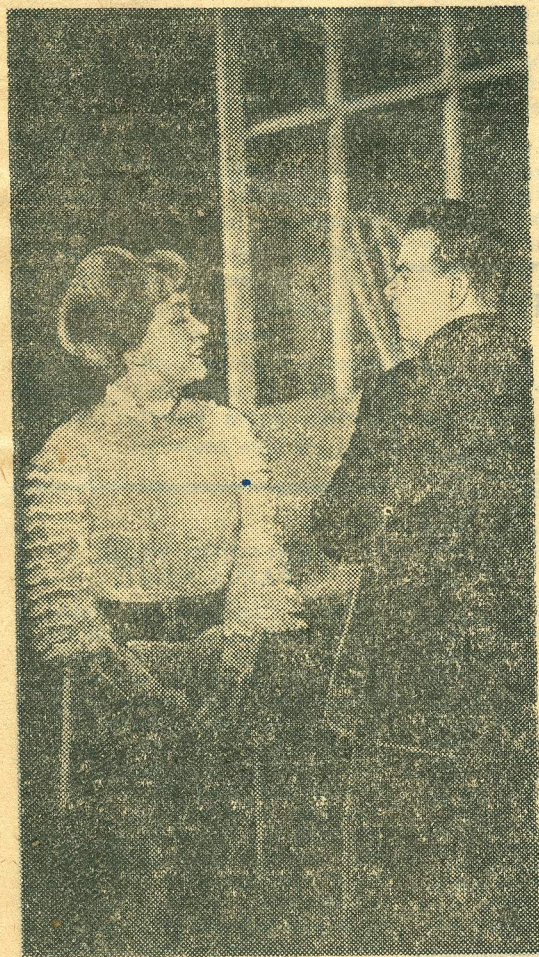
«Minu veetleva leedi» libreto algmaterjaliks on Bernard Shaw' hästituntud näidend «Pygmalion». Gabriel Pascal stsenaristina ja Alan Jay Lerner libreto ning laulutekstide autorina suutsid selle küllaltki oskuslikult «kergemasse» žanrisse asetada. Kuulsa inglise dramaturgi tarkus ja humaansus, lavakujude erakordne elulisus, ülimalt mahlakas, kuid peen huumor ning ütlemislaad jäid siingi alles.

Shaw võib väga naljakalt kõnelda — ka tõsis-test asjadest. «Minu veetlevas leedis» me nae-rame loendamatu vaimukuste ja ka lihtsa situatsioonikoomika üle. Kuid ühtlasi naerame välja Inglise aristokraatia puise ja konservatiivse hoiaku, mis valitseb nii käitumises kui ka ellusuhtluses. Publikuni kandub teose mõte, mis samuti Shaw'lt päritud: hea kasvatus, hari-tud kõnemaneeer ja peened kombad ei tee kel-lestki veel inimest. Tõeline inimlikkus peitub hingesoojus. armastuse alus aga vastastikusel lugupidamises.

«Minu veetlev leedi» pakub palju sisuliselt, kuid seab esinejatele ka erakordselt suuri nõu-deid. Tuleb eelkõige olla näitleja sõnalavastuse mastaabis. Kuid vähe sellest. Ta nõuab liikumist tegevuses ja muusikas. Laulunumbriid ja tantsu kasavad tegevusest välja ja viivad seda ka edasi. (Selles peitubki opereti noorema venna musicali üks olulisi iseärasusi.)

Loewe muusika on meeldejääv ja viisirikas. Onnestunult on leitud tüüpilisi rütme teatud episoodide iseloomustamiseks. Nii näiteks kasu-tatakse habaneerat, jodat ja fandangot ansambliis «Hispaanias on hirmsad vihmahood», aavotti peenes rõiduajamis stseenis, mürtsuvat marssi Alfred Doolittle'i laulatuseelset tänavamürglis-jne. Tervikuna on muusikaline kiila «Minu veet-leva leedis» reibas ja erk (ka liürilisema kal-lakuga episoodides) ja seetõttu teksti meeletoluga hästi kooskõlas.

Meeleolukas on ka lavastus. Säärast hooqu ja esinemislusti, kui «Minu veetleva leedi» etendu-sel, pole «Estonia» operetis ammu näha olnud. On arusaadav, et hea teos innustab ja esinejad kaasa viib. Kuid teatri operetirühpile oli ta kaht-lemata uudne ja harjumatu tema omandamine nõudis erakordset pingutust. Seepärast tuleb saa-vutatut ka sellest seisukohast hinnata. Vaatajal,

ELIZA — LINDA RUMMO,
HIGGINS — ENDEL PÄRN

anduseta

kes lavastuse kujunemisprotsessiga kokku puutunud ei ole, puudub võimalus piiri tõmmata seal, kus lavastaja looming lõpeb ja näitleja oma algab. Seda pole ju öieti tarviski. Üks on selge: Voldemar Panso leidis küllalislavastajana estoonlastega üllatavalt hea kontakti ja pakub nüüd publikule mitte operetitegemist, vaid teatrit selle kõige paremas tähenduses.

Eespool oli juba juttu sellest, et «Minu veetlev leedi» nõuab eeskätt tugevaid näitlejaid. Rõõm on neid seal tõepoolest kohata. Kõigepealt on Endel Pärna professor Higgins erakordne saavutus. Koos Eliza osaga moodustab see ju etenduse tuuma. Elizat kasvatades ja vormides suudab Higgins muuta vaid tütarlapse välist kesta. Tema hingesoojus ja -suurus jäävad muutmatuks, see koorub vaid ajapikku esile. Higgins ise peab aga oma egoismist, küünilisusest ja taltsutamatuses üsna kaaluka osa armastusele ohvriks tooma, ehkki ta seda nii enese kui ka Eliza ees lausa «ülimeheliku» osavusega varjata püüab. Seda kõike on Endel Pärn ka saavutanud. Ja eriti eraldalt toovad uusi etappe tema ellusuhtumises esile muusikalised «pihtimused». Nimetaksime neist kolme: «Jah, võta naine majja vaid», «Ülemlaul mehele» ja «Temast saab nüüd Mrs. Freddy Eynsford-Hill!» Kui toredasti on tabatud erinevus nende meeleoludes! Esimene kõlab veendunud poissmehe uljusega, teine sisaldab juba teatud mõtlikkusevarjundeid («Miks pole naine nii loodud kui mees!»), kolmandas aga kõlab tükati tõeline lahkumisvalu ju üksindustunne, mida isegi kättemaksumõtted ei suuda leevendada.

Higgins'i osa andis Endel Pärnale võimaluse oma näitlejavõimeid avada ja neid üle hulga aja maksimaalselt kasutada. Linda Rummole aga kujunes Eliza osa samuti uueks, omapäraseks leheküljeks tema näitlejatöös. Draamateatri näitlejal on operetilaval küllaltki raske esineda. Lauu- ja tantsuoskusest üksi on vähe, nõutakse ka tugevat muusikalist ansamblitunnet. Loomulik musikaalsus aitab aga Linda Rummol uute ülesannetega hästi toime tulla ja sealjuures ikka endistviisi suurepäraseks näitlejaks jääda. Eliza kasv mühaklikust lille müüjast-tuhkatriniust tõeliselt veetlevaks leediks on juveliiritöö, milles mõtte- ja tundevarjundid peensusteni välja on töötatud. Ja olgu unistustes, vihkamises või armastuses, «lihtinimeste» või aristokraatidega läbi käies — ikka jääb Linda Rummo Eliza lihtsaks, otsekoheseks ja võluvalt siiraks.

Silvia Urb on sama osa juures samuti palju tööd teinud ja üsna häid tulemusi saavutanud. Tahaks esile tõsta seda soojust ja südamekkust, mida tema Elizast õhkub. Taolist tundesügavust pole näitleja varematal aegadel suutnud pakuda. Jääb ainult soovida, et Silvia Urb oma osa terriklikumaks muudaks. Praegu tunnetame vahet «lihtsa» ja «õpetatud» Eliza vahel. Viimane kipub vahel liiga suurilmalikult käituma ja pisut edvistama. Kui need jooned kaoksid, saaksime täiesti nauditava Eliza, sest vokaalne külg Silvia Urva tugevatele lauljavõimetele ju raskusi ei valmista.

«Minu veetleva leedi» ülejäanud arvukad tegelased rühmituvad Eliza ja Higgins'i ümber,

esindades neid vastandlikke maailmu, kust mõlemad pärinevad.

Eredaima kujuna mõjub küll Alfred Mering Eliza isa, «elufilosoof» Doolittle'i osas. Topsivendadest sõbrad (Vello Viisimaa ja Heino Otto) sekundeerivad talle toredasti ning trio «Kui läheb libedalt sul kõik» on kahtlemata üheks muhedamaks numbriks etenduses.

Mrs. Hopkins ei kuulu küll ametlikult selte kolmiku hulka, kuid on oma lopsaka huumori ja lausa huilgava lõbususega kindlalt samast mastist. Eva Meil päris «kiiskab» selles osas.

«Peenemal poolel» on oma kohal Linda Sellistemäe Mrs. Higgins — vabameelsete vaadete ja huumorimeeleaga auväärne daam — ning Sophie Sooäär Mrs. Pearce — üdini kombekas, kuivalt asjalik, kuid siiski mõningaid inimlikke tundeid omav sekretär-majapidaja.

Kolonel Pickeringi osa ei ole «Minu veetlevas leedis» paljupakkuv, kuid Hugo Malmsten annab siin omamoodi usutava kuju sõbralikust, rahuarmastavast vananevast härrasmehest, kes Higgins'i ja Eliza vahelisi kokkupõrkeid tasandada püüab.

Märksa ilmetumaks jääb kahjuks Aarne Mikk samas osas. Ka kõnemaneeerile peaks ta, koloneli seltskondlikku positsiooni arvestades, suuremat rõhku panema.

Harri Vasaralt ootame aga vabamat käitumist ja peentele maneeeridele käegaloomist. Tema Freddy Eynsford-Hill pole ju mõni kalmanlik Eddy, vaid lihtsalt kõrvuini armunud mehehakat, kes memmepoja ametist kangesti lahti tahab saada.

Uldmulje lavastusest on aga tugev ja terviklik. On hea jälgida tantsivat koori ja laulvat tantsurühma. Ning Helmut Orusaare kindlat dirigendikätt. Orkester on sin tüüsti vaba oma tihtiesinevast puudusest — lauljate katmisest, mistõttu ka nõrgemate häältega lauljad ei tarvitse end pingutada. Võib-olla tasuks veel mõelda koori otstarbekamale paigutamisele Ascotti gavotis? Praegune asetus ei võimalda lauljail dirigenti jälgida ja antud episood kipub rütmiliselt logisema.

Omajagu hoogu lisab etendusele Lembit Roosa ratsionaalselt valitud lavaplaan, mis võimaldab dekoratsiooni sujuvalt vahetada. Pilte on ju palju — tervelt 16 — ja nad asenduvad kinoliku kiirusega. Eriti hästi mõjuvad n. ö. «hajutatud» lõppudega pildid, mis vahetult uude üle lähevad.

Teatrist lahkudes viid kaasa mitmeid mõtteid... «Estonias» on terve rida tugevaid operetinaid, kes tahavad töötada ja tõesti häid tulemusi saavutada. Ainult tükk peab hea olema (ja lavastaja muidugi ka). Praegu on «Minu veetlev leedi» sääraseks paljupakkuvaks värskeks etenduseks. Kuid temalgi on oma iga: kaks, kolm hooaega, mitte palju rohkem. Tulevad uued lavastused, uued osad. Kas on nad niisama tugevad tekstilt ja karakteritelt? Praegu ei saa sellele vastata. Igatahes tahaks väga, et nad oleksid. Ehk külastavad ka meie vabariigi olemasolevad ja tulevased operetilibretistid seda etendust. Küllap tuleb kasuks. Mis väga Shaw' näidendist libretot teha, võidakse kosta. Muidugi, «Pygmalion» oli antud juhul väga oluliseks teguriks. Aga klassikast üksi alati ei aita. Tehakse ka uusi libretosid — kaasaegsetel teemadel. Ja nad õnnestuvad vaid siis, kui operetižanri suhtes hinnanalandust ei tehta.

VILMA PAALMA